МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШГАН ТАЪЛИМ ШАРОИТИДА МАКТАБ ДАРСЛАРИНИНГ КЛАСТЕРЛИ ИНТИЗОМИЙ ОМИЛЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШИДАГИ ФУНКЦИОНАЛ ВАЗИФАЛАР

Суяров А.М.
Чирчиқ давлат педагогика университети "Мактаб менежменти" кафедраси ўқитувчиси

Таянч сўзлар: модернизациялашган таълим, дарс, интизомий омиллар, функционал вазифалаар, таълим самарадорлиги.
Ключевые слова: модернизированное образование, урок, дисциплинарные факторы, функциональные задачи, эффективность обучения.
Key words: modernized education, lesson, disciplinary factors, functional tasks, teaching effectiveness.

Тадқиқотларимиздан маълумки, таълим жараёнини кластер методи асосида ташкил этиш ва унинг сифат даражасини кўтаришда таълим муассасаси раҳбарларининг бошқарув фаолиятлари замонавий талабларга жавоб бермайди. Бунда қуйидаги нуқсон ва камчиликларга йўл қўйиб келинмоқда:

- фидойилик, ижодкорлик, билимдонлик, илмийлик, ташаббускорлик, фаолиятни мақсадли режалаштириш қобилиятининг етишмаслиги;
- ташкилотчилик қобилияти, инновацион бошқариш компетентлик маҳорати ва тегишли ташкилотлар ҳамда бошқа таълим ташкилотлари билан ўзаро ҳамкорликда фаолият юритишининг қониқарсизлиги;
- ижодий изланувчанлик ва ижтимоий фаоллик, ғоявий-сиёсий компетентликнинг етишмаслиги;
- Мактаб таълими ва олий таълим, педагогик илмий тадқиқот муассасалари ўртасидаги ижодий ҳамкорликнинг етишмаслиги, ўқитишнинг интерфаол ва самарали усулларини амалиётга қўллаш ишлари етарли даражада ташкил этилмаётганлиги;

- раҳбарларнинг кластер технологиялари асосида ҳамкорлик ишларини амалга оширишда вазифа ва мақсадларни аниқлаш, ахборот тўплаш, таҳлилий диагностика ва мониторинг қилиш, режалаштириш, назоратни амалга ошириш малакасига эга эмаслиги;
- таълим сифати ва самарадорлигини замонавий интерфаол усуллар, янги педагогик технологиялар ва методлардан фойдаланган ҳолда кўтаришга мойиллиги ва малакаси етарли эмаслиги;
- изланувчан, илғор ўқитувчилар тажрибаларини ўрганиб, мактабда доимий ҳаракатдаги ўқув-семинар ва семинар-тренингларни етарли даражада ўтказиб бора олмаслиги;
- таълим ташкилоти маъмурияти ҳамкорликда олиб бориладиган ишлар доирасидаги ўқув-тарбиянинг барча соҳаларини танқидий таҳлил этиб, чора-тадбирларни ўз вақтида белгиламаслик ва уни назоратга олмаслик, вақтнинг қадрига етмаслик;
- педагог ходимларнинг индивидуал-психологик хусусиятларини ҳисобга олиб, улар билан ишчан мулоқот ўрната олмаслик маҳоратининг етишмаслиги;
- ўқувчилар ота-оналари билан яқин узлуксиз ва узвий алоқани ўрната олмаслик, мактаб, оила ва маҳалла концепцияси талабларини бажарилмаслиги, таълим-тарбия самарадорлигини кўтариш мақсадида кенг жамоатчиликни жалб эта билмаслик;
- ота-оналар меҳнат қиладиган давлат, нодавлат ташкилотлари (ишлаб чиқариш корхона, ташкилот, муассаса) лар маъмуриятлари орқали фарзанд тарбиясига бефарқ ва масъулиятсиз бўлган ота-оналарга таъсир ўтказиш каби бир қатор муаммоларга эътибор қаратилмаётганлиги оқибатидир.

Демак, ўқувчиларда дарсга ижобий муносабатни шакллантириш жараёнлари самарадорлиги нафақат ўрганилаётган объектнинг мазмун-моҳияти ва аҳамияти даражасига ёки педагогик жараён субъектлари фаоллигига, балки

мазкур жараённи ташкил этишга масъул ҳисобланган таълим муассасалари раҳбарлари ва мутахассисларнинг ўз функционал вазифалари мазмун-моҳиятини тўғри тушуниб етиши ва уни амалга ошириш йўналишидаги компетентлилиги даражасига ҳам тўғридан-тўғри боғлиқ бўлади. Шундай экан, қуйидаги функционал вазифаларнинг бажарилиши мазкур жараёнлар самарадорлигини таъминлашга хизмат қилади.

Ахборот-таҳлил функцияси ўқувчиларда дарсга ижобий муносабатни шакллантириш жараёнларида муҳим аҳамиятга эга. Бир сўз билан айтган-

да ахборотлар олиш, таҳлил қилиш ва объектив баҳолаш жараёнларини қамраб олувчи жараёнлар самарадорлиги кўп жиҳатдан ахборотларнинг асосланганлик даражаси ва амалий аҳамиятига боғлиқ ҳисобланади [3].

Бошқарувда **мақсадли-мотивлаштириш** функцияси ҳам муҳим ўрин тутади. Мотивлаштириш педагогик жараён субъектларини ўз устида мунтазам ишлаши, ўтмишни ўрганиш, таҳлил қилиш ва объектив баҳолаш асосида хулосалар шакллантириш, яъни ўз билим, кўникма ва малакаларини мустақил ошириб боришга ундаш, субъектлар фаолиятини мувофиқлаштириш, уларнинг фаоллигини ошириш ва уларда ўқув фаолияти учун қизиқишлар уйғотишга йўналтирилган тадбирларни етарли даражада ташкил этиш учун зарур. Бунда мотивларнинг хусусиятларини ҳисобга олиш зарур бўлиб, тарихий хақиқат, тарихий воқеа ва ҳодисанинг аниқлиги, асосланганлик даражаси ҳамда субъектларнинг ҳаётий фаолиятидаги амалий аҳамияти даражаси асосий мотивлар сифатида хизмат қилишини инобатга олиш муҳим [3].

Ташкилий-ижрочилик функциясидан фойдаланиш ўқувчиларда дарсга ижобий муносабатни шакллантириш жараёнлари ташкилотчиларини тўғри танлаш ва улар томонидан бажариладиган вазифаларни оқилона тақсимлаш ҳам ўзига хос аҳамият касб этиб, уларнинг қизиқиши, мойиллиги, дунёқараши, тарихга ва ўтмишдаги воқеа ҳамда ҳодисаларнинг оқибатларига бўлган муносабатларининг табиийлиги ва объективлиги субъектларнинг ўқув фаолияти самарадорлигига таъсир кўрсатувчи энг асосий омиллар ҳисобланади [3].

Вазиятли ёндашув асосида педагогик жараён ҳолатини ўрганиш муҳим бўлиб, субъектлар фаоллигини таъминлашда уларнинг фаолиятини кузатиш, назорат қилиш, таҳлил қилиш ва ташхис қўйиш самарадорликка эришишнинг энг асосий омили ҳисобланади [4].

Назорат-ташхис нафақат мураккаб ўқувчиларда дарсга ижобий муносабатни шакллантириш асосида уларнинг ўқув фаолиятини такомиллаштириш ва фаоллигини таъминлашда, балки вазиятли ёндашувлар асосида белгиланган объектив ташхис натижаларига кўра педагогик ходимлар касбий компетентлилигини ривожлантириш, шунингдек, ташкилотчилар ва раҳбарларнинг мазкур йўналишларда йўл қўяётган ўз хатоларини аниқлаш ва уларни ўз вақтида тузатишда ҳам ўзига хос аҳамият касб этади.

Рефлексив фаолият кўрсатишга мойиллиги ва қизиқишларини ривожлантирилишида таълим муассасаси раҳбарларининг тартибга солиш-мувофиқлаштириш йўналишидаги функционал вазифалари амалга оширилади [4].

Демак, бошқарув функцияларининг мақсади, вазифаси ва мазмун-моҳиятидан келиб чиқиб айтиш мумкинки, инновацион структурага эга бўлган ва мураккаб педагогик тизим ҳисобланган ўқувчиларда дарсга ижобий муносабатни шакллантириш ва ривожлантириш жараёнларини ташкил этиш, бошқариш, сифат ва самарадорлигини ошириш технологияларини ўз ичига олган функционал вазифалар ана шулардан иборат бўлиб, мақсадни амалга оширишга хизмат қилади.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони. ПФ-5712-сон. 2019 йил 29 апрел. www. lex.uz.

2. Mukhamedov, G. I., Khodjamkulov, U. N., Shofkorov, A. M., & Makhmudov, K. S. (2020). Pedagogical yeducation cluster: content and form. ISJ Theoretical & Applied Science, 01 (81), 252.

3. Джураев Р.Х., Турғунов С.Т. Таълим менежменти. –Тошкент, “Ворис нашриёт”. 2006.

4. Мунавваров А.Қ. «Оила педагогикаси» Т.Ўқитувчи. 1998.

5. Мусурмонов Р., Мусурмонова М. Ўқувчиларнинг дарсга бўлган муносабатларини кластер асосида ўрганиш. Ўқув-методик қўлланма. Т: “ZEBO PRINT” MCHJ, 145 b.

РЕЗЮМЕ

Мақолада модернизациялашган таълим шароитида мактаб дарсларининг кластерли интизомий омилларини такомиллаштириш йўналишидаги функционал вазифаларга амал қилиш таълим самарадорлигига эришиш омили эканлиги тўғрисида фикр юритилиб, тавсиялар берилган.

РЕЗЮМЕ

В модернизированных условиях образования рассматривается реализация функциональных задач в направлении совершенствования кластера дисциплинарных факторов школьных уроков как фактор достижения образовательной эффективности и даются рекомендации.

SUMMARY

In modernized educational conditions, the implementation of functional tasks in the direction of improving the cluster of disciplinary factors of school lessons is considered as a factor in achieving educational effectiveness and recommendations are given.